

Guurtje Leguijt

NIEMANDSLAND

MOZAÏEK | ROMAN

Niemandland

Guurtje Leguijt

Elfde druk

UITGEVERIJ MOZAÏEK - UTRECHT

Ik was negen en wandelde met mijn vader in het park. Mijn linkerhand was koud, maar de rechter niet, want die hield hij vast. Ik probeerde net zulke grote stappen te maken als hij, maar dat lukte niet, daarom deed ik het anders. Elke keer als mijn vader één stap zette, maakte ik er twee. De helft van de tijd liepen we in pas, als soldaten.

Er kwam een man aan, hij zwaaide met een stok zodat de hond die bij hem liep omhoog sprong. De witte tanden glommen in de zon. Ik ging dichterbij mijn vader lopen, onze broeken raakten elkaar, het maakte bij elke stap een schurend geluid. De man en de hond kwamen dichterbij, ik hoorde het beest hijgen. Het was raar dat ik bang was, niemand die ik kende was bang voor honden. Kleuters misschien, maar jongens van mijn leeftijd niet. Een half jaar geleden had ik het op school, tijdens een kringgesprek verteld. De juf had gezegd dat het dapper was als je voor je angst uit durfde te komen, maar er werd gegiecheld en gefluisterd en ik kon raden waar het over ging, over het onweer, waar ik ook bang voor was, en over de spinnen in de gymzaal en de jongens uit groep acht. Daarna heb ik het nooit meer tegen iemand gezegd, behalve tegen mijn vader. Praten met mijn vader was makkelijker dan praten met mijzelf, want mijn vader stelde vragen waardoor ik na kon denken, of hij zei dingen die mij troostten. Ik wilde niet langzamer gaan lopen, maar tilde wel mijn voeten hoger op, zodat ik

minder lawaai maakte. Mijn vader stak zijn rechterhand uit. ‘Kom maar even hier, ik groei een beetje scheef.’

Achter hem langs ging ik naar de veilige kant; toen de man met de hond langsliep, groette mijn vader hem en daarna zei hij tegen mij: ‘Weet je dat ik vroeger ook een hond had?’

Ik schudde mijn hoofd en kneep in zijn hand. ‘Zou u er weer één willen?’

De herfstbladeren lagen zo dik dat je ze bij elke stap wegschopte. Het rook naar leven, naar sterk en groot, naar veilig. Hij lachte, het soort lach dat iemand liet horen als hij echt blij was. ‘Een hond zou leuk zijn, maar weet je wat nog leuker is? Als het voorjaar wordt krijg je een broertje of een zusje.’

Ik wist wat ik wilde. Ik had al twee zusjes, Winke van twaalf en Lisa van elf. Winke was meestal lief, maar Lisa pestte vaak. ‘Wordt het een jongetje?’ Mijn vader lachte alweer, nu meer als iemand die iets grappig vond. ‘Je kan niet kiezen, baby’s bepalen zelf of ze een jongen of een meisje worden.’

‘Doet God dat niet?’

Toen was mijn vader ernstig. ‘Ja jongen, je hebt gelijk. Dat bepaalt God.’

‘Dus als ik bid om een broertje krijg ik dat?’

Soms merkte ik aan de volwassenen om mij heen dat ik te veel vragen stelde, of dat mijn vragen vreemd waren. Mijn moeder probeerde mij meestal af te leiden met een snoepje of een uurtje video kijken. Mijn vader dacht serieus na en zuchtte toen diep. ‘De baby wordt over een half jaar geboren, of het een jongetje of een meisje wordt ligt nu al vast.’

‘Maar God kan toch alles?’

Mijn vader bukte om een kastanje van de grond te rapen. ‘Wil je het liefst een broertje?’

Het leek ook bedoeld te zijn om mij af te leiden, maar het ging in elk geval nog over baby’s.

‘Liever wel.’

‘Je vindt dat zeker eerlijker, twee jongens en twee meisjes?’

Ik knikte, maar eigenlijk ging het daar niet om.

Toen we thuiskwamen zaten Lisa en Winke aan tafel met de barbies te spelen, ze maakten als altijd ruzie om de rode jurk. De schelle stem van Lisa klonk triomfantelijk, alsof ze ook die ruzie weer ging winnen. Ik ging naast mijn vader op de bank zitten, hij sloeg zijn arm om mij heen. ‘Wat gaan we doen, Justus? Vallen we in slaap of lezen we een stukje?’ Met zijn andere arm pakte hij het boek van de vensterbank, het was zo groot dat het op onze beide schoten lag.

‘Niet dat boek,’ riep Lisa. ‘Hij jankt al genoeg.’ Even werden de platen in het boek wazig, maar mijn vader drukte mij extra tegen zich aan en begon te lezen. Mijn moeder zette drinken voor ons op tafel en ik rook dat ze spaghetti aan het koken was. Onopvallend keek ik naar haar buik, maar ze droeg een ruime trui zodat ik niet kon zien of ze al dik werd.

Ik zat warm en veilig en toch voelde ik de kou van Remi, die een schuilplaats zocht voor de sneeuwstorm. Precies bij het stukje waar ik altijd extra moest slikken trilde de stem van mijn vader. Winke en Lisa waren stil.

Vlak voor het eten ging Winke mijn moeder helpen door aan de eettafel kaas te raspen. Mijn vader las mij nog steeds voor, Lisa was er bij komen zitten. De kaas

schoot weg en Winke haalde haar hand open aan de rasp. Ze ademde heel diep in en hilde niet, maar staaarde naar het bloed dat uit vijf, zes diepe schrammen van haar arm naar haar elleboog liep.

‘Mam!’ schreeuwde Lisa. ‘Bloed!’ Mijn moeder kwam binnen, keek, pakte een handdoek uit de keuken en zei tegen mijn vader dat hij op het eten moest letten. Hij lette in de keuken op de pannen terwijl zij Winke troostte, Lisa pleisters liet halen, de wonden ontsmette en de hand verbond. Mijn moeder was goed in noodsituaties of als het om praktische dingen ging zoals bandenplakken en behangen, mijn vader was er voor het voorlezen en het wandelen. Alles was duidelijk, ik vergiste mij nooit.

Op een ochtend, in de tijd van het jaar dat de vogels ’s morgens allemaal zingen, kwam mijn vader mij wakker maken. ‘Kom je?’

Ik mocht mee naar de slaapkamer van mijn ouders. Het was een ruimte waar ik altijd een beetje stil van werd, als in de kerk. Alles was er groot, het bed leek de meeste vloerruimte in te nemen en de kast vulde een hele wand. Ik snapte niet dat Lisa en Winke soms uitgelaten op het bed sprongen, lachend en schreeuwend met wapperende haren. Als ik echt alleen wilde zijn ging ik in de kast zitten, in het gedeelte waar de kleding van mijn vader hing, tussen de schoenen die daar op de vloer stonden. Aan de binnenzijde van de deur zat de schroef van de deurknop. Als ik mijn arm uitrekte kon ik er net bij. De rand van de schroef was scherp en mijn vingers deden pijn als de deur eindelijk dicht was, maar dat woog ruimschoots op tegen de rust van de duisternis en de stilte in de kleine ruimte. Die ochtend zag mijn moeder eruit als-

of ze erg verkouden was. Haar haar was vochtig en verward, haar wangen waren rood en haar ogen glansden.

‘Kijk eens,’ zei ze en ik liep naar haar toe, naar haar kant van het bed. Het kindje leek op de babyborn van Lisa, maar was vlekkeriger. De haartjes plakten, alsof er boter op zat.

‘Ik haal de meiden,’ fluisterde mijn vader. Inmiddels wist ik niet meer of ik hoopte dat het een broertje was. Het kind lag met gesloten oogjes stil te zijn. Als het een jongen was kreeg Lisa gelijk, en als het een meisje was zou ze zeggen dat meiden zelfs nog minder huilden dan ik.

‘Hij heet Ben,’ zei mijn moeder.

Later die ochtend trok Lisa mij de bijkeuken in. Ik had er een hekel aan daar te zijn als de wasmachine aanstond. Het maakte lawaai en de trommel draaide zo snel dat de kleren, ook de mijne, één onherkenbaar geheel werden. Natuurlijk had kleding geen gevoel, maar toch vroeg ik mij af of het helse rondzwieren niet slecht was voor de zachte stoffen. Het deed mij denken aan de keer dat ik op schoolreisje was in een grote speeltuin, waar ik door een klassenmoeder in de draaimolen werd gezet. ‘Ga jij maar in de brandweerauto,’ zei ze, ‘dat is echt iets voor jongens.’ Tijdens de rit keek ik krampachtig naar het midden van het houten stuurkje, maar dat kon niet voorkomen dat ik de wereld in strepen aan mij voorbij zag trekken. Alles kantelde en ik was bang dat het nooit meer op zou houden. Toen de draaimolen stopte werd de moeder boos op mij. ‘Nu moet je eruit, er wil een ander kindje in die brandweerauto.’ Niemand begreep dat ik geen controle meer had over mijn handen, dat ze mijn vingers los

moesten maken omdat ik het zelf niet kon. Ik kon mij niet eens opgelucht voelen dat het voorbij was, de grond bewoog alsof er een aardbeving was en ik zag wel het bankje waar ik heen wilde, maar mijn benen weigerden die kant op te gaan. De rest van de dag was ik misselijk.

Er stonden twee wasmanden in de bijkeuken en boven hoorde ik de kraamverzorgster nog meer vuil goed verzamelen. Lisa duwde de dekbedhoes van mijn ouders opzij, groef nog wat dieper. ‘Kijk!’ Op het laken zaten grote vlekken. Zoveel bloed had ik nog nooit gezien.

‘Dat is van mama,’ zei Lisa triomfantelijk. Waarschijnlijk schrok ze van mijn schrik want ze frommelde het laken snel terug. ‘Maar dat is normaal als er een baby geboren wordt.’ Het gesuis van de wasmachine klonk diep in mijn oren en ik lag half op de wasmand, mijn hand tussen de plooiën van het laken. Lisa wees naar mij en de kraamverzorgster rende naar mij toe. Ze had een witte broek aan en een wit shirt dat rook naar wasmiddel, maar een ander dan wij gebruikten. Ze legde mij op de bank, haar vingers aan mijn pols. ‘Roep je moeder,’ zei ze tegen Lisa. ‘Nee, dat kan niet, ga naar haar toe en vraag of hij dit vaker heeft. Maar zeg dat er niets aan de hand is, dat hij al weer bijkomt.’ Ik probeerde uit de brij van haar woorden op te maken wat er met mij gebeurde, en of het gevaarlijk was. Mijn hoofd voelde groot en licht, mijn T-shirt kleefde aan mijn rug.

Er klonken langzame, zware voetstappen op de trap en mijn moeder kwam de kamer binnen, ze had haar badjas aan, maar de band waarmee ze hem hoorde te sluiten hing los naar beneden. Ik sloot mijn ogen om niet naar haar buik te hoeven kijken.

‘U kunt beter in bed blijven,’ zei de kraamverzorgster,

maar haar stem klonk opgelucht. Haar hand liet mijn pols los en het kussen van de bank deukte in toen mijn moeder naast mij kwam zitten.

‘Wat is dat, jochie?’ Haar vingers streelden mijn wang en zonder dat ik wist waarom begon ik te huilen. De kraamverzorgster liet Lisa een glas water brengen. Zelf stond ze in de bijkeuken met de wasmanden te schuiven terwijl ze over haar schouder naar mij keek.

Ik wilde dat mijn moeder altijd bij mij bleef zitten, maar tegelijk wilde ik dat ze in bed ging liggen. ‘Het gaat wel weer, ik was gevallen.’

‘Kom maar mee,’ zei mijn moeder. ‘Dan mag je bij mij in bed.’

Ik was bang voor bebloede lakens, maar toch ging ik met haar mee naar boven. Het dekbed lag opengeslagen en het onderlaken was wit en schoon. Tussen twee kussens in lag mijn broertje te slapen. Voorlopig hilde hij weinig.

Mijn moeder ging voorzichtig op de rand van het bed zitten, met een pijnlijk gezicht rolde ze op haar zij. ‘Zo, nu gaan we alledrie even rusten.’ Ze deed haar ogen dicht, een hand op haar buik. Aan de kant waar mijn vader normaal lag schoof ik heel langzaam onder het dekbed, probeerde niets te laten bewegen, alsof het bed een mikadospel was. Ben hikte, maar sliep gewoon door. Liggend op mijn rug luisterde ik naar de ademhalingen naast mij. Het was vreemd dat mijn moeder overdag in bed lag, maar tegelijk vond ik het fijn zo dicht bij haar te zijn. Ik draaide geruisloos op mijn zij en keek naar mijn broertje. Hij leek schoner dan vanmorgen. Zijn huid was bijna net zo roze als de kleur die ik bij het tekenen zou kiezen voor mensenhuid. Het truitje dat hij droeg was

van donkerblauw fluweel. Heel zacht liet ik mijn vinger over het kleine schouderdje gaan. Er kwam een streepje in de stof dat weer verdween toen ik mijn vinger terug liet gaan. Het voelde anders aan mijn vingertop, en het klonk ook verschillend, bijna als in- en uitademen. Mijn moeder had haar ogen open en glimlachte. ‘Je bent een lieve grote broer, Justus. Ben boft met jou.’

De voordeur ging open, ik hoorde de stemmen van mijn vader en de kraamverzorgster. Wat ze zeiden was niet goed te verstaan, maar bijna meteen klonken er voetstappen op de trap. Mijn vader kon in een paar stappen boven zijn en toch weinig lawaai maken. Mijn moeder keek weg van mij, naar de deuropening. De glimlach bleef. De eerste kus was voor haar, de tweede voor Ben, de derde voor mij.

‘Kijk, het kaartje.’ Ik wist al hoe het eruit zag. Op de voorzijde stonden vier hokjes, in drie ervan stond een tekening. Winke tekende een beer, Lisa een wieg. Ik wilde ook een wieg maken, maar dat kon niet meer. Een speen was te moeilijk, een kindje ook. Uiteindelijk maakte ik een rammelaar, in de vorm van een konijntje. In het vierde hokje stond met dikke blauwe letters BEN. Mijn moeder wreef met haar hand over haar voorhoofd. ‘Vergeet niet een kaartje naar de huisarts te sturen, en Leo en Betty moeten ook. Die voor de burens kunnen de meiden wel in de bus gooien.’

‘Hoe zag mijn kaartje eruit?’

Mijn vader liep om het bed heen. ‘Dat gaan we meteen bekijken, dan kan mama lekker slapen.’ Hij droeg mij naar beneden hoewel ik al tien was en bijna nooit meer gedragen werd. Ik wenste dat onze trap zo lang was als de trap die Jacob naar de hemel zag gaan. In de woon-

kamer was het stil. ‘Marja is met de meiden boodschappen doen.’ Ik hoorde zijn stem gonzen in mijn borstkas. Zonder mij los te laten liep hij naar de boekenkast, bukte zich om een fotoboek te pakken. Even hing ik half ondersteboven, maar ik was geen moment bang te vallen. Terwijl hij op de bank ging zitten, draaide hij mij zodat ik naast hem terecht kwam.

‘Kijk, jouw geboortekaartje.’ Voorop stond een foto van twee kleine voetjes. Het was alsof ik voor het eerst besepte dat ik ik was, mijzelf, anders dan anderen.

‘Hier was je net geboren.’ Ik lag op mijn moeders buik, hoog, bijna tussen haar borsten. Had ze toen ook zo gebloed? Het draaien van de wasmachine in de keuken klonk door in mijn hoofd, het zoemde tot mijn hersens ook begonnen te draaien. Ik moest diep ademen om lucht binnen te krijgen.

‘Ga je weer?’ vroeg mijn vader. Hij pakte mijn kin in zijn hand en keek mij diep in mijn ogen. Zijn stem klonk zo ongerust dat het mij bijna weer aan het huilen maakte, maar dat wilde ik niet, want zelfs Ben hilde niet zo vaak als ik.

Het was warm voor de tijd van het jaar, Lisa en Winke speelden buiten, maar ik zat op mijn kamer. Er was veel kraamvisite geweest en ik was moe omdat iedereen mijn mening wilde weten over het feit dat ik een broertje had gekregen. Zelfs op straat spraken mensen mij aan om te vragen of Ben lief was, of hij op mij leek en of hij al goed groeide. Mijn zussen leken die aandacht prachtig te vinden, maar ik werd moe van het steeds maar weer bedenken welk antwoord er van mij werd verwacht. Ik lag op mijn bed en keek naar de kleine wolkjes in de strak-

blauwe lucht. De deur van mijn kamer klapte open en Lisa sprong over de drempel. ‘Opschieten, papa gaat de tuinsproeier aanzetten!’ En weg was ze, ik kon haar gang door het huis met mijn oren volgen. Ze was in een paar sprongen de zoldertrap af, deed een dansje op de overloop waarbij ze tegen alle deuren sloeg en deed zo wild de deur van haar kledingkast open dat het kraakte. Intussen zong ze een schreeuwerig lied waarin de woorden ‘tuinsproeier’, ‘leuk’ en ‘iedereen’ veelvuldig voorkwamen. Ik stond op van mijn bed en pakte mijn zwembroek uit de kast.

‘Opschieten allemaal!’ schreeuwde Lisa door het huis. ‘Slome koeien, we gaan sproeien!’

Ineens leek het belangrijk als eerste beneden te zijn. Ik maakte een goede kans, Lisa kon waarschijnlijk haar bikini niet vinden en Winke deed altijd alles rustig aan. Ik schopte mijn kleren opzij en had maar één sprong méér dan Lisa nodig om de trap af te gaan. Ik zag dat ze haar halve kledingkast had leeggehaald en een bikini aanhad waarvan het bovenstukje niet bij het broekje paste. Ze wilde mij vóór zijn, maar struikelde over de kleding die op de grond lag, zodat ik als eerste beneden was. Ik rende de gang door, de tuin in waar mijn vader net de tuinslang aan de buitenkraan koppelde.

‘Rustig aan, denk om Ben,’ zei hij, maar nadat hij de kraan had opengedraaid pakte hij mij onder zijn arm en sprong in de baan van het water. ‘Ik ook, papa!’ schreeuwde Lisa en haar pakte hij met zijn andere arm en draaide snel in het rond zodat haar haren in mijn ogen sliertten. Ze gilte vlakbij mijn oor. ‘Hou op, papa, hou op!’ maar ze gierde van het lachen en haar ogen straalden.

‘Moet ik ophouden, Justus? Jij mag het zeggen.’ Hij

kietelde mij in mijn zij en hoe meer ik mij los probeerde te wurmen, hoe steviger hij mij beetpakte. ‘Doorgaan,’ hijgde ik en Lisa lachte. Winke kwam de keuken uit en legde drie handdoeken op de tuinbank.

‘Op mijn rug,’ zei mijn vader en ze nam een aanloop en sprong. Onze benen raakten verstrengeld en we werden nat en plakten aan elkaar vast. Het rook naar de huid van mijn vader, de haren van mijn zusjes en gras. ‘Even wachten,’ zei mijn vader. Hij hield Lisa en mij ondersteboven zodat onze handen de grond raakten, Lisa plukte gras en gooide dat naar boven zodat het kleefde aan onze natte lijven. ‘Draaien, papa,’ smeekte Winke en hij pakte Lisa en mij bij onze handen, zei tegen Winke dat ze zich goed moest vasthouden en draaide in het rond zodat we vlogen. Ik vond het heerlijk de kracht van mijn vader te voelen, maar mijn hoofd begon te tolleren. ‘Stoppen, pap.’

Lisa protesteerde, maar mijn vader zette mijn zussen op de grond en tilde mij naar de tuinbank. ‘Ga maar zitten, ridder.’ Hij vouwde een handdoek open en legde hem om mijn schouders. Mijn moeder kwam naar buiten, Ben op haar arm. Ze ging naast mij zitten, schoof haar shirt een stukje omhoog en legde Ben aan haar borst. Met haar vrije arm wreef ze over mijn rug en trok mij toen tegen zich aan. Lisa en Winke pakten mijn vaders handen en lieten zich weer gillend in het rond zwieren. De zon was prettig warm en hoeveel lawaai de meiden ook maakten, boven alles uit hoorde ik het fluiten van de vogels.

Niemandland is een indringende roman over de jonge Justus, die vanwege de dood van zijn moeder in de jeugdzorg terecht komt. Hij voelt zich wanhopig en eenzaam. De enige die hij vertrouwt is zijn oma, maar haar wil hij geen verdriet doen met zijn vragen.

Als hij Len leert kennen en ontdekt dat er mensen zijn die onvoorwaardelijk van hem houden, durft hij langzamerhand weer in liefde te gaan geloven.

Deze indrukwekkende roman is mede gebaseerd op het levensverhaal van Michel Merx, die jarenlang verkeerde in het niemandland van vele jeugdzorginstanties.

‘Onschuld wordt je bij je geboorte meegegeven,
maar soms wordt het onverwachts door
volwassenen afgepakt. Dat besepte ik, toen ik
het boek *Niemandland* las. Ik heb echt tranen
met tuiten zitten huilen.’ – *Libelle*

Guurtje Leguijt (1961), auteur van verschillende succesvolle romans, won in 2008 met *Niemandland* de ND|BCB-Publieksprijs.

NUR 301

9 789023 955047